

SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS, INTERVENCIJOS IR POSTVENCIJOS VYKDYMO TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos ir postvencijos vykdymo tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) parengtas vadovaujantis Smurto prevencijos įgyvendinimo gimnazijose rekomendacijomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymu Nr. V-190 „*Dėl Smurto prevencijos įgyvendinimo gimnazijose rekomendacijų patvirtinimo*“, smurto artimoje aplinkoje atpažinimo kriterijų ir veiksmų rekomendacijomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-625 „*Dėl rekomendacijų gimnazijoms dėl smurto atpažinimo kriterijų ir veiksmų, kilus įtarimui dėl galimo smurto artimoje aplinkoje patvirtinimo*“, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Olweus programos metodika.

2. Tvarkos aprašo paskirtis – padėti gimnazijoje užtikrinti saugią, sveiką, užkertančią kelią smurto, prievartos apraiškoms aplinką, kuri yra psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugi.

3. Tvarkos aprašas nustato smurto ir patyčių stebėsenos, prevencijos, intervencijos ir postvencijos vykdymą gimnazijoje.

4. Gimnazijoje draudžiama bet kokia smurto forma, nukreipta:

- 4.1. mokinių prieš mokinius;
- 4.2. Gimnazijos darbuotojų prieš mokinius, mokinių tėvus (globėjus, rūpintojus);
- 4.3. mokinių prieš Gimnazijos darbuotojus;
- 4.4. vienų Gimnazijos darbuotojų prieš kitus darbuotojus;
- 4.5. mokinių tėvų (globėjų, rūpintojų) prieš mokinius, Gimnazijos darbuotojus.

5. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:

5.1. **Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos stebėseną** – smurto ir patyčių situacijos gimnazijoje stebėjimas, renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui bei valdymui, reiškinio tolimesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas.

5.2. **Prevensija** – priemonės ir būdai, kuriais siekiama užkirsti kelią socialinės rizikos veiksniams atsirasti arba jų įtakai sumažinti, stiprinti apsauginius veiksnius. Prevencija yra nuolatinis, cikliškas (ne baigtinis) procesas, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio į(si)vertinimą ir tolesnių veiksmų planavimą.

5.3. **Intervencija** – gimnazijos vadovo, jo įgalioto asmens ir gimnazijos darbuotojų koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto ir patyčių stabdymą, taip pat – švietimo pagalbos priemonių visuma.

5.4. **Postvensija** – pagalba smurtą ir patyčias patyrusiems asmenims, padedant jiems susitvarkyti su psichologiniais traumuojančio įvykio padariniais.

5.5. **Smurtas** – veikimu ar neveikimu asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, materialinę ar neturtinę žalą (fizinį skausmą, dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, dvasinį sukrėtimą, emocinę depresiją, pažeminimą, reputacijos pablogėjimą, bendravimo galimybių sumažėjimą ir kita, teismo įvertintą pinigais). Išskiriamos **smurto formos** (2 Priedas, 2 dalis):

5.5.1. Psichologinis (emocinis) smurtas – teisės į individualumą pažeidinėjimas, žeminimas, patyčios, gąsdinimas, būtinos raidai veiklos trikdymas, asocialaus elgesio skatinimas ar kitokia nefizinio kontakto elgsena, daranti žalą arba kelianti pavojų gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui (*plūdimas, keikimas, šaukimas, žeminimas, menkinimas, grubi kritika, erzinimas, šaipymasis, kibernetinės patyčios (patyčios socialiniuose ir kituose tinkluose, nemalonių žinučių arba elektroninių laiškų rašinėjimas, asmeninio gyvenimo detalių viešinimas, tapatybės pasisavinimas ir pan.), atstūmimas, „etikečių klijavimas“, išvaymas, neįleidimas namo(į klasę), ignoravimas, nesirūpinimas poreikiais, nesidomėjimas interesais, nepripažinimas, grasinimas*).

5.5.2. Fizinis smurtas – tiesioginiai ar netiesioginiai tyčiniai fiziniai veiksmai, fizinės bausmės, veiksmai, sukeltys žalą arba keliantys pavojų asmens gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui (*smūgiavimas, daužymas, spardymas, mušimas įvairiais daiktais, purtymas, žnaibymas, smaugimas, kankinimas, uždarymas ir laikymas tamsoje, deginimas, apiplikymas vandeniui, badymas, ginklų ar kitų žalojančių daiktų naudojimas, kiti tyčiniai fiziniai veiksmai, kurie sukelia kitam skausmą, daro žalą arba kelia pavojų gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui*).

5.5.3. Seksualinis smurtas – seksualiniai veiksmai su vaiku, kai naudojama prievarta, jėga ar grasinama arba piktnaudžiaujama pasitikėjimu, valdžia ar įtaka vaikui arba piktnaudžiaujama itin pažeidžiama vaiko padėtimi, ypač dėl priklausomumo; vaikų išnaudojimas prostitucijos tikslams, vaikų pornografija, verbavimas, vertimas ar įtraukimas dalyvauti pornografinio pobūdžio renginyje, pornografijos rodymas arba kitos vaikų seksualinio išnaudojimo formos, vaikų tvirkinimas (*glostymas, vertimas ar siūlymas glostyti, lietimas, bučiavimas, masturbavimas ar vertimas, siūlymas tai daryti, vertimas ar siūlymas čiulpti, kandžioti lytinius organus, lytinių organų vaikui*

demonstravimas, vertimas ar siūlymas nusirengti, masturbuotis tam tikro asmens akivaizdoje, vaiko įtraukimas į pornografinę veiklą ar prostituciją, seksualinio pobūdžio kalbos su vaiku, nepadorių gestų, pornografinio turinio medžiagos demonstravimas vaikui, seksualiniai santykiai su prasiskverbimu (analiniu, vaginaliniu, oraliniu), daiktų kišimas į lytinius organus).

5.5.4. Nepriežiūra – vaiko atstovo pagal įstatymą ir (ar) už vaiko priežiūrą atsakingo asmens nuolatinis vaikui būtinų fizinių, emocinių ir socialinių poreikių netenkinimas ar aplaidus tenkinimas, darantis žalą ar keliantis pavojų vaiko gyvybei, fizinei, protinei, emocinei ir socialinei sveikatai ir raidai (vaikas alkanas, purvinas, netinkamai aprengtas).

5.5.5. **Patyčios** – tai psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai, siekiant pažeminti, įžeisti, įskaudinti ar kaip kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui ir yra stebimi kitų asmenų ar asmenų grupės. Patyčios apima platų smurtinio elgesio spektrą.

5.6. **Gimnazijos bendruomenės narys** – vadovas ar jo įgaliotas asmuo, gimnazijos darbuotojas, tėvas/globėjas, mokinys.

5.7. **Smurto ar patyčių dalyviai:**

5.7.1. smurtą ar patyčias patiriantis asmuo – mokinys, gimnazijos darbuotojas, prieš kurį smurtaujama arba iš kurio tyčiojama;

5.7.2. besityčiojantis/skriaudėjas/smurtautojas – asmuo, inicijuojantis smurtą ar patyčias ir/ar prisidedantis prie jų;

5.7.3. smurto ar patyčių stebėtojas – asmuo, matantis ar žinantis apie smurtą ar patyčias.

II SKYRIUS

SMURTO IR PATYČIŲ STEBĖSENA IR PREVENCIJA GIMNAZIJOJE

6. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos planavimu, organizavimu ir stebėseną rūpinasi gimnazijos vadovas, Vaiko Gerovės komisijos nariai (toliau VGK) arba švietimo pagalbos specialistai, gimnazijos darbuotojai, o jos vykdyme dalyvauja visi gimnazijos bendruomenės nariai.

7. VGK narys, koordinuojantis smurto ir patyčių prevencijos veiklos sritį, kartą per metus analizuoja apibendrintus gimnazijoje registruotų pranešimų apie smurtą ir patyčias duomenis:

7.1. atlieka gimnazijoje registruotų pranešimų dinamikos analizę;

7.2. atlieka atitinkamų prevencijos ir intervencijos priemonių planavimą;

7.3. kasmet įvertina, kaip sekėsi įgyvendinti pasiūlytas plano priemones ir teikia naujus siūlymus.

8. VGK nariai, gimnazijos darbuotojai teikia siūlymus gimnazijos vadovui dėl smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimo gimnazijoje, gimnazijos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo smurto ir patyčių prevencijos ar intervencijos srityje ir kitais klausimais.

9. VGK nariai, gimnazijos darbuotojai gali teikti siūlymus gimnazijos vadovui dėl gimnazijos smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos ir postvencijos tvarkos aprašo tobulinimo.

10. Gimnazijoje užtikrinamas nuoseklus ir reguliarus mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas, pozityvaus gimnazijos mikroklimate kūrimas, mokinių pozityvių vertybių formavimas.

11. Visi gimnazijos darbuotojai reaguoja į smurtą ir patyčias nepriklausomai nuo smurto ir patyčių formos, turinio, lyties, amžiaus, socialinio statuso, religinės ar tautinės priklausomybės ar kitų asmens ypatybių.

12. Gimnazija, vykdydama veiklas, orientuotas į smurto ir patyčių prevenciją, bendradarbiauja su mokinių tėvais, vietos bendruomene, savivaldybėse esančiomis įstaigomis ar organizacijomis, kitais suinteresuotais asmenimis.

13. Gimnazijos bendruomenės nariai informuojami ir pasirašytinai supažindinami su gimnazijos nustatyta smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos ir postvencijos tvarka.

14. Pagrįsti fiziniai veiksniai detalizuojami gimnazijos direktoriaus patvirtintame Poveikio priemonių taikymo netinkamai besielgiančių mokinių tvarkos apraše.

III SKYRIUS

PATYČIŲ INTERVENCIJA IR POSTVENCIIJA GIMNAZIJOJE

15. Visais įtariamų ir realių smurto ar patyčių atvejais **kiekvienas įstaigos administracijos atstovas, pedagogas ar švietimo pagalbos specialistas, kitas darbuotojas reaguoja remdamasis Patyčių drausminimo eiliškumu (1 Priedas):**

15.1. įsikiša įtarus ir/ar pastebėjus smurtą/patyčias – nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus;

15.2. praneša smurtaujančiam/besityčiojančiam apie jo netinkamą elgesį. Liepia liautis ir informuoja, apie faktą, jog visą informaciją praneš klasės vadovui.

15.3. jei vaikui reikia pagalbos, kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus, rūpintojus) ar švietimo pagalbos specialistus) ar institucijas (pvz., policija, greitoji pagalba);

15.4. informuoja apie įvykį smurto/patyčių dalyvių klasės vadovus, jeigu klasės vadovo nėra, tiesiogiai informuoja socialinį pedagogą arba gimnazijos direktorių, pavaduotoją apie smurtą/įtariamą ir/ar įvykusias patyčias (ar elektronines patyčias), registruoja atvejį patyčių ir smurto atvejų registracijos žurnale (3 Priedas).

16. Visais smurto ar įtariamų ir realių patyčių atvejais **klasių vadovai:**

16.1. įsikiša įtarus ir/ar pastebėjus smurtą/patyčias – nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus;

16.2. praneša smurtaujančiam/besityčiojančiam apie jo netinkamą elgesį. Liepia liautis ir informuoja, apie faktą, jog visą informaciją praneš ugdytinio tėvams (globėjams, rūpintojams).

16.3. jei vaikui reikia pagalbos, kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus, rūpintojus) ar švietimo pagalbos specialistus) ar institucijas (pvz., policija, greitoji pagalba);

16.4. registruoja smurto ar patyčių atvejį Smurto/patyčių registracijos žurnale (1 Priedas).

16.5. organizuoja individualius pokalbius su smurto/patyčių dalyviais, informuoja tėvus (globėjus, rūpintojus), esant poreikiui kviečia juos dalyvauti pokalbiuose;

16.6. esant sudėtingesnei ar besitęsiančiai situacijai kreipiasi pagalbos į socialinį pedagogą dėl smurto/patyčių atvejo.

17. **Socialinis pedagogas**, gavęs informaciją apie besitėsiantį smurtą ar įtariamą ir/ar įvykusias patyčias:

17.1. išsiaiškina situaciją;

17.2. organizuoja individualius pokalbius su smurto/patyčių dalyviais, informuoja tėvus (globėjus, rūpintojus), esant poreikiui kviečia juos dalyvauti pokalbiuose;

17.3. vykdo tolesnę smurto/patyčių situacijos stebėseną;

17.4. Prireikus inicijuoja VGK posėdį.

18. **Psichologas** suteikia psichologinę pagalbą nukentėjusiam mokiniui ir skriaudėjui bei jų tėvams, taip pat, prireikus, ir įvykio stebėtojams.

19. **VGK**, įvertinusi turimą informaciją:

19.1. numato veiksmų planą (gali būti individualūs pokalbiai su skriaudėju, skriaudžiamuoju, stebėtojais, kt. priemonės) (5 Priedas), supažindina su jo nevykdymo pasekmėmis skriaudėją ir jo tėvus (globėjus, rūpintojus), esant poreikiui koreguoja veiksmų planą;

19.2. informuoja įstaigos direktorių apie esamą situaciją;

19.3. vykdo plane numatytas veiklas, stebi, analizuoja, organizuoja pakartotinius susirinkimus situacijos įvertinimui.

20. Gimnazijos **bendruomenės narys**, patyręs smurtą/patyčias ar matęs smurto/patyčių atvejį, informuoja įstaigos vadovą, Direktorius pavaduotoją ugdymui, mokinio klasės vadovą ar švietimo pagalbos specialistą.

20.1. Gimnazijos bendruomenės narys, patyręs smurtą iš Gimnazijos direktoriaus, turi kreiptis į policiją.

21. **Gimnazijos direktorius**, sužinojęs apie darbuotojo patiriamą smurtą/ patyčias arba įstaigos darbuotojo tyčiojimąsi, privalo nedelsiant imtis priemonių siekdamas sustabdyti smurto ar patyčių atvejį.

22. Kitiems smurto ar/ir patyčių dalyviams pagal individualius poreikius Gimnazijoje teikiama švietimo pagalbos specialistų ar pedagogų pagalba.

IV SKYRIUS

SMURTO INTERVENCIJA IR POSTVENCIJA GIMNAZIJOJE

23. Gimnazijos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir (ar) gimnazijos darbuotojas, įtares smurtą, atlieka koordinuotus veiksmus, nukreiptus į įtarimų patvirtinimą arba paneigimą:

23.1 Gimnazijos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir (ar) gimnazijos darbuotojas, įtariantis, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, tačiau dar negalintis to užtikrintai teigti, **gali konsultuotis** su gimnazijos VGK nariu, koordinuojančiu smurto prevencijos veiklos sritį, arba švietimo pagalbos specialistais.

23.2. Gimnazijos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir (ar) gimnazijos darbuotojas (kuriam vaikas atsiskleidė patiriantis smurtą ar patyčias arba turintis gerą emocinį ryšį su vaiku, arba pastebėjęs smurto požymius) **gali inicijuoti** pokalbį su vaiku, galimai patyrusiu smurtą artimoje aplinkoje (5 priedas).

23.3. Gimnazijos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir (ar) gimnazijos darbuotojas, įtariantis, kad vaikas galimai smurtauja, tačiau dar negalintis to užtikrintai teigti, **gali inicijuoti** pokalbį su galimai smurtavusiu vaiku (4 priedas) **ir (ar) konsultuotis** su gimnazijos vaiko gerovės komisijos nariu, koordinuojančiu smurto prevencijos veiklos sritį, arba su švietimo pagalbos specialistais.

23.4. Įtarus, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, gimnazijoje **raštu registruojami** požymiai ir aplinkybės (2 priedas), kurios sukėlė įtarimą dėl smurtavimo ir, nedelsiant, **pranešama** gimnazijos direktoriui ir (ar) jo pavaduotojui ugdymui.

23.5. Gimnazijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo **informuoja** gimnazijos VGK apie vaiko, galimai patyrusio smurtą artimoje aplinkoje, atvejį **dėl pagalbos** vaikui **teikimo ir organizavimo**.

23.6. Gimnazijos VGK, gavusi pranešimą apie įtariamą smurtą prieš mokinį, įvertina situacijos rimtumą ir gali kreiptis į vaiko teisių apsaugos tarnybos skyrių ir/arba policiją.

24. Gimnazijos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir (ar) gimnazijos darbuotojas, pastebėjęs smurtą, atlieka koordinuotus veiksmus, nukreiptus į smurtą:

- a. nutraukia smurtą ar patyčias (ar kitokį konfliktą);
- b. kai vyksta muštynės, skubiai kviečia į pagalbą kitus, arčiausiai esančius gimnazijos darbuotojus ir nutraukia muštynes;
- c. pašalina stebėtojus iš smurto įvykio vietos;
- d. įvertina fizinę žalą, užtikrina, kad nukentėjusiam vaikui būtų suteikta pirmoji medicininė pagalba;
- e. gimnazijos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir (ar) gimnazijos darbuotojas, kuris pastebėjo smurtą, inicijuoja korekcinį pokalbį su mokiniu, kuris smurtavo, iš karto po įvykio (primena mokiniui gimnazijos nuostatus ir elgesio taisykles, įspėja apie tolesnius veiksmus, kai

atvejis kartojasi). Priklausomai nuo smurto pasikartojimų skaičiaus ir sunkumo atliekami tolesni veiksmai (1 priedas):

i. trumpas korekcinis pokalbis su dviem suaugusiais (rekomenduojama, kad vienas iš jų – prasižengusio mokinio klasės vadovas), kai smurto atvejis kartojasi. Reikalaujama liautis netinkamai elgtis bei informuojama apie tolimesnes pasekmes. Smurtavęs gimnazijoje mokinys rašo paaiškinimą (6 Priedas);

ii. susitikimas su prasižengusio mokinio tėvais ar globėjais, auklėtoju ir administracijos atstovu, kai smurto atvejai kartojasi. Gimnazijos vadovas ir (ar) darbuotojai reikalauja liautis netinkamai elgtis, sudaromas konkrečių veikslių planas bei tolimesnės poveikio priemonės;

iii. netinkamo elgesio svarstymas gimnazijos Vaiko gerovės komisijoje, dalyvaujant vienam iš mokinio tėvų ar globėjų, bei (esant reikalui) taikomų poveikio priemonių koregavimas, jei smurto atvejai kartojasi. Vaiko gerovės komisijos siūlymas skirti nuobaudą raštu: pastabą, įspėjimą ar papeikimą (priklausomai nuo netinkamo elgesio pobūdžio); rengia pagalbos mokiniui priemonių planą.

iv. policijos ir tėvų/globėjų informavimas apie besikartojantį netinkamą mokinio elgesį;

v. prašymas savivaldybės Vaiko gerovės komisijai svarstyti mokinio elgesį, jeigu smurto atvejai kartojasi.

f. Gimnazijos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir (ar) gimnazijos darbuotojas, kuris pastebėjo smurtą gimnazijoje, tą pačią darbo dieną raštu užregistruoja smurto įvykio detales (3 Priedas), gali pridėti smurtavusio asmens paaiškinimą (6 priedas).

g. Kai smurtauja arba smurtą patiria gimnazijos darbuotojai, nedelsiant, pranešama gimnazijos vadovui ar jo įgaliotam asmeniui, tą pačią darbo dieną raštu registruojamos smurto ar patyčių įvykio detalės (3 priedas).

h. Gimnazijos vadovas gali taikyti drausmines priemones skriaudikams, ar jų teisėtiems atstovams arba dėl šių priemonių taikymo gali kreiptis į kitas institucijas, turinčias teisę taikyti drausmines priemones.

i. Kai smurtauja ar patyčias patiria gimnazijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo, apie įvykusį smurto ar patyčių faktą nedelsiant pranešama savivaldybėje veikiančiai pedagoginei psichologinei tarnybai (toliau tarnyba), esant reikalui, kitoms institucijoms.

25. Smurto postvencijos įgyvendinimas gimnazijoje.

a. Gimnazijos V GK, gavusi pranešimą apie tai, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, organizuoja ir (ar) teikia pagalbą tam vaikui (5 Priedas).

b. Gimnazijos VGK narys, koordinuojantis smurto prevencijos veiklos sritį, gimnazijos specialistai inicijuoja ir vykdo pagalbą smurtą patyrusiems ar smurtavusiems dalyviams, stebėtojams.

V SKYRIUS

GINNAZIJOS BENDRUOMENĖS ĮTRAUKIMAS IR ĮSITRAUKIMAS

26. Kiekvienas gimnazijos bendruomenės narys gali teikti pasiūlymus prevencinių, priemonių numatymui gimnazijos veiklos planuose.

27. Mokinį, mokinių tėvus/globėjus patyčių ir smurto prevencijos kontekste konsultuoja klasių auklėtojai, pagalbos mokiniui specialistai, Gimnazijos vadovai.

28. Mokinių tėvai/globėjai, mokiniai pasiūlymus gimnazijai patyčių ir smurto aktualiais klausimais gali teirautis ir teikti pasiūlymus per elektroninio dienyno, Gimnazijos elektroninio pašto sistemas.

29. Tėvai/globėjai pastebėję, kad vaikas patiria patyčias, smurtą gimnazijoje, gali kreiptis į klasės vadovus, pagalbos mokiniui specialistus, Gimnazijos vadovus jiems patogia forma (pokalbiu, skambučiu, žinute ir t.t.).

30. Sužinoję apie viešą patyčių kibernetinėje erdvėje panaudojus vaizdinę informaciją atvejį smurtaujančio ir smurtą patiriančio mokinio tėvai (globėjai, rūpintojai) privalo, o kiti asmenys turi teisę apie tai pranešti Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybai, pateikdami pranešimą interneto svetainėje www.draugiskasinternetas.lt. Visais atvejais informuojamas gimnazijos vadovas.

VI SKYRIUS

MOKINIŲ SOCIALINIŲ IR EMOCINIŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMAS

31. **Mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas** vykdomas nuosekliai ir reguliariai kaip svarbi patyčių ir smurto prevencijos dalis. Mokiniai mokomi pykčio valdymo, streso įveikos, bendravimo ir bendradarbiavimo bei kitų socialinių įgūdžių. Mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas vykdomas:

a. įgyvendinant Olweus patyčių ir smurto prevencinę programą (toliau – OPPP). 1-2 ir III - IV klasėse OPPP adaptuojama klasės auklėtojo, mokinių tėvų, vaikų susitarimais;

b. neformaliojo vaikų švietimo veiklomis, skatinančiomis bendruomeniškumą, toleranciją, savanorystę, pilietiškumą;

c. organizuojant renginius / veiklas.

VII SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

32. Visi dokumentai, duomenys, susiję su vaiku ir jo asmeniniu gyvenimu yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti vaiko teises ir teisėtus interesus.

33. Šio aprašo įgyvendinimas yra susijęs su gimnazijos Vidaus darbo taisyklėmis, Mokinių elgesio taisyklėmis, Poveikio priemonių taikymo netinkamai besielgiančių mokiniams tvarkos aprašu, Gimnazijos ugdymo planu ir kitais dokumentais.

34. Patyčių ar smurto atveju informaciją viešiesiems ryšiams teikia Gimnazijos vadovas, nepažeisdamas Lietuvos Respublikos teisės aktų.

35. Su Gimnazijos smurto prevencijos įgyvendinimo tvarkos aprašu **pasirašytinai** supažindinami visi Gimnazijos bendruomenės nariai.

36. Gimnazijos smurto prevencijos įgyvendinimo tvarkos aprašas yra skelbiamas Gimnazijos internetinėje svetainėje www.valancius.varniai.lm.lt.

Priedai

Telšių r. Varnių Motiejaus Valančiaus gimnazijos
smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos ir postvencijos vykdymo
Tvarkos aprašo
1 priedas

OLWEUS PROGRAMOS

Nuobaudų taikymo žingsniai patyčių atveju

1. Netinkamo elgesio stabdymas, įspėjimas dėl netinkamo elgesio, įrašas į Patyčių registravimo žurnalą (PRŽ), tėvų informavimas (TAMO/Mano dienynas, SMS, tel. skambučiu).
2. Sustabdymas + mokinio paaiškinimas raštu + įrašymas PRŽ + stebėjimas;
3. Sustabdymas + korekcinis pokalbis (trumpas, dalyvaujant kl. vadovei/ui ir mačiusiam darbuotojui/mokytojui, administracijos atstovui) + stebėjimas+ protokolas P1;
4. Korekcinis pokalbis po stebėjimo laikotarpio;
5. Korekcinis pokalbis dalyvaujant tėvams + nuobauda (pvz., neleisti dalyvauti išvykoje) + protokolas P1+ stebėjimas;
6. Mokinio elgesio svarstymas VGK.
7. Rekomendacija mokinio tėvams keisti ugdymo įstaigą.

Poveikio priemonės blogai besielgiantiems mokiniams

Mokyklos darbuotojas gali taikyti šias poveikio priemones ar imtis šių veiksmų:

- 1) pakeisti mokinio, grubiai pažeidusio mokinio elgesio taisykles, ugdymosi vietą.
- 2) iškviešti įgaliotą atstovą (budintį vadovą ar pagalbos specialistą);
- 3) organizuoti mokinio daiktų patikrinimą;
- 4) panaudoti pagrįstus fizinius veiksmus.

PRANEŠIMO ITARUS SMURTA AR PATYČIAS REGISTRAVIMO FORMA

(Pranešimo data)

Pranešusio asmens vardas, pavardė, klasė/pareigos	
Galimai nukentėjusio/ių nuo smurto ar patyčių asmens/ų vardas, pavardė, klasė/pareigos	
Galimai smurtavusio/ių asmens/ų vardas, pavardė, klasė/pareigos	
Fizinio smurto požymiai ir aplinkybės, sukėlusios įtarimą:	
Psichologinio smurto požymiai ir aplinkybės, sukėlusios įtarimą:	
Seksualinio smurto požymiai ir aplinkybės, sukėlusios įtarimą:	

Požymius atpažinti padės šios tvarkos aprašo 12 puslapyje esanti informacija.

Smurto ar patyčių požymių ir aplinkybių, sukėlusių įtarimą apibendrinimas ir kitos svarbios detalės.	
Kam pranešta apie įtariamą smurtą ir patyčias?	
Tolimesnių veiksmų planas (ką daryti, kad smurtas būtų patvirtintas arba paneigtas?)	

(Užpildžiusio asmens vardas, pavardė, parašas)

(Gimnazijos vadovo ar jo įgalioto asmens parašas)

PRANEŠIMO ITARUS SMURTA AR PATYČIAS REGISTRAVIMO FORMA

2 dalis

Smurto požymiai

1. Fizinio smurto požymiai:

Emociniai ir elgesio: nerimastingumas, baimingumas, tam tikrų asmenų, vietų baimės, savęs nuvertinimas, perdėtas nuolankumas, paklusnumas, agresyvumas, nuotaikų kaita, impulsyvios reakcijos, prislėgtumas, padidintas jautrumas aplinkos dirgikliams, nemiga, valgymo sutrikimai, atsiribojimas, probleminis ir (ar) provokuojantis elgesys grupėje ar klasėje, vengiantis elgesys kasdieninėje veikloje, nenoras eiti į gimnaziją, stipriai suprastėję ugdymosi/mokymosi pasiekimai, oro sąlygas neatitinkančių drabužių nešiojimas (bandymas slėpti mėlynės, sužalojimus), kiti vaiko elgesio ar emocijų pokyčiai.

Fiziniai: mėlynės, kraujosruvos, įkandimo (dantų) žymės, nudeginimai, nušalimai (neturintys pagrįsto paaiškinimo), įdrėskimai, įpjovimai, randai, nubrozdinimai (neturintys įtikinamo paaiškinimo ar jis nepagrįstas), stuburo sužalojimo požymiai (slankstelių pažeidimai, kaklo sužalojimas), kaukolės ertmės, kitų kaulų lūžiai (nesusiję su vaiko medicinine būkle, pvz.: trapių kaulų sindromu ar netyčine sunkia trauma), tinklainės kraujosruvos ar akių sužalojimai, kai tai nesusiję su medicinine būkle ar nėra patvirtinta sunkia netyčine trauma.

2. Psichologinio smurto požymiai:

Vaiko, patyrusio smurtą, elgesys: emociniai sunkumai, perdėtas meilumas, lipšnumas su mažai pažįstamais žmonėmis, pasitikėjimo savimi stoka, nerimastingumas, perdėtas atsargumas, artimo ryšio su vaiko atstovais pagal įstatymą stoka, agresyvumas, amžiaus neatitinkančios žinios (kalba, elgesys), sunkumai valdyti stiprias emocijas, atsiribojimas/atsitraukimas nuo tam tikro asmens, baimė, neapykanta tam tikro asmens atžvilgiu, socialinių įgūdžių stoka, emocinis nebrandumas, mikčiojimas, ap sunkinta kalba, psichosomatiniai skundai, nevalingas šlapinimasis ir tuštinimasis, depresija, uždarumas, save žalojantis elgesys (alkoholio vartojimas, suicidiniai bandymai).

Smurtaujančio suaugusiojo elgesys: nepagarbos demonstravimas, negatyvūs pasisakymai apie vaiką, emocijų vaiko atžvilgiu nerodymas, vengimas vaiką paliesti, apkabinti, nesirūpinimas vaiko medicininiais poreikiais, vaiko pravardžiavimas, viešas žeminimas, grasinimai sukelti vaikui fizinę žalą, nerealistinių lūkesčių vaiko atžvilgiu puoselėjimas, vaiko išnaudojimas namuose kaip tarno, vaiko įtraukimas į „suaugusiųjų reikalus“, pvz., skyrybas, tam tikrų asmenų tarpusavio konfliktus.

3. Seksualinio smurto požymiai

Fiziniai: nėštumas, lytiniu keliu plintančios infekcijos, poodinės kraujosruvos, nubrozdinimai išorinių lytinių organų, krūtų, sėdmenų, vidinių šlaunų paviršių srityje, kurių negalima paaiškinti atsitiktine trauma, nepaaiškinamas kraujavimas iš išorinių lytinių organų, patinimai, skausmas, niežėjimas analinėje ar išorinių lytinių organų srityje, skausmingas šlapinimasis, sunkumai sėdint ar vaikstant, suplėšyti, dėmėti, kruvini drabužiai, sutrikęs miegas, valgymo sutrikimai.

Emocijų ir elgesio požymiai: nuolatinis savo genitalijų lietimasis, trynimas, viešas masturbavimasis, nesiliaujantis net ir vaiką sudrausminus, amžiaus neatitinkančios seksualinės žinios, atviras įvairių seksualinių dalykų klausinėjimas, seksualinio turinio žaidimai, žaidžiant demonstruojama agresija, priešiškus savo arba priešingai lyčiai, lytinio akto su kitais vaikais, gyvūnais ar žaislais imitavimas, daiktų kišimas sau ar kitiems į vaginą, užpakalį, nusirenginėjimas nuogai, kitų nurenginėjimas, suaugusiojo lietimasis „gundymas“ įmantrus, provokuojantis elgesys, susivaržymas, susikaustymas, įtampa judant, baimė būti suaugusiųjų žmonių liečiamu, keliamu, apkabinamu, sodinamu ant kelių, tam tikrų vietų baimė (pvz.: vonios, tualetu), seksualinio turinio detalių piešimas.

PATYČIŲ IR SMURTO ATVEJŲ REGISTRACIJOS ŽURNALAS

Nr.	Smurtaujantis, besityčiojantysis (vardas, pavardė, klasė)	Patyčių forma	Nukentėjusysis (vardas, pavardė, klasė)	Stebėtojai (vardai, pavardės, klasė)	Atvejo vieta	Atlikti veiksmai	Pildęs lentelę

KOREKGINIO POKALBIO EIGA

- **Pasiruošk. Dalyviai ir vieta:** mokinys (ar vienas iš jų), įtariamas patyčiomis + du suaugę gimnazijos darbuotojai, iš kurių vienas, jei įmanoma, mokinio auklėtojas. Tuščias kambarys, stalas, kėdės, uždaros durys.
- **Pasakyk, kas buvo pastebėta:** vardink daiktus tikraisiais vardais (pastebėtas arba įtariamas nepriimtinas elgesys ar patyčios (kai tai kartojasi)). ĮVARDINK KONKREČIAI.
- **Paaiškink gimnazijos taisykles** ir lūkesčius, susijusius su aptariamu elgesiu, taip pat gimnazijos reakciją į galimus pažeidimus.
- **Paprašyk mokinio patvirtinti** ir pripažinti.
 - Jei **taip**: paprašyk iš mokinio pažado taip nebedaryti; pagirk, jei tesės.
 - Jei **ne**: papasakok mokiniui, kad darbuotojai pakalbės su kitais, suaugusiais ir mokiniais, išsiaiškins tiesą, ir jei tuo metu nukentės ką nors žinantis ar jam bus grasinama, įtarimai iškart kris ant mokinio. Jei tyrimas parodys, kad mokinys nieko nepadarė, darbuotojai jo atsiprašys. Kitu atveju bus taikomos sankcijos.
- Pabaik pokalbį **suplanuodamas tęstinį** pokalbį po vienos /dviejų savaitių – nustatyti, ar nepageidaujamas elgesys nepasikartojo.
- Įsitikink, kad **mokinys suprato**.

PAGALBOS PLANAS PO PATYČIŲ AR SMURTO ATVEJO

Įvykio data: _____

Plano sudarymo data: _____

Plano tikslas: _____

Kiekvieno plano įgyvendinimo dalyvio įsipareigojimai:

Smurtavę asmenys _____ _____ _____ _____	
Smurtą ir patyčias patyrę asmenys _____ _____ _____ _____	
Stebėtojai _____ _____ _____ _____	
Patyčių dalyvių (nukentėjusių, smurtavusių, stebėjusių) tėvai/globėjai _____ _____ _____	
Gimnazijos darbuotojai (dalyvavusių mokinių klasės auklėtojai, mokytojai, VGK nariai, specialistai,..)	
Kiti (įrašyti) _____ _____ _____	

Užpildžiusio asmens vardas, pavardė, parašas:

Gimnazijos vadovo ar jo įgalioto asmens parašas:

Paaiškinimas

(data)

1. Paaiškink, kas nutiko (Kas ką darė? Ką tu darei?):

2. Įvardink savo jausmus šioje situacijoje (Kaip jauteisi prieš pat įvykį, kaip jauteisi, kai vyko patyčios, smurtas ar konfliktas, kai sužinojo suaugusieji, kai aiškinaisi šią situaciją ir pan.):

Pvz. Kai Jonas mane pastūmė, supykau. Kai aš jį pastūmiau atgal, man palengvėjo. Kai jis užsigavo, išsigandau. Dabar jaučiuosi kaltas ir liūdnas.

3. Ką darysi, kad nepasikartotų tokia situacija?

4. Kokios pagalbos tau reikia? Kas ir kaip galėtų tau padėti, kad nepasikartotų toks atvejis?

Vardas, pavardė, parašas:
